

## BÖLÜM 9

# TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN TELEVİZYON DİZİLERİNE YANSIMALARI: KIZILCIK ŞERBETİ DİZİSİNDEKİ KADIN KARAKTERLERİN ANALİZİ

Aslı KÖSEOĞLU<sup>1</sup>

Tuba ARSLAN<sup>2</sup>

### GİRİŞ

Televizyon eğlendirme, keyif verme ve vakit geçirmeye yönelik tarafıyla izleyicilerini gündelik sorunlardan uzaklaştırmakta fakat bunu yaparken de çeşitli değer yargıları üreterek bunları dolaşıma sokmaktadır. Bu sayede kabul gören ideolojiler sürdürülerek güçlü hale gelmekte ve toplumsal ilişkilere öncülük etmektedir. Yaygın bir ön kabul olan ataerkil ideoloji, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının beslendiği noktaların başında gelmektedir. Bu bağlamda televizyon dizilerinde ataerkil kodlarla empoze edilen cinsiyetçi bakış açıları cinsiyet rollerine ilişkin toplumsal kabulleri ya da retleri etkilemektedir.

Türk dizilerinde kadınların genellikle “fedakâr eş”, “kutsal anne” ya da “bakım veren kişi” temsilleriyle ön plana çıkarıldığı görülmekte; böylelikle eril sistem ataerkil bakış açısının sürdürülmesinden memnuniyet duymaktadır. Fakat zaman içerisinde kadınların bu konuda uzun yıllardır türlü mücadeleler vermeleriyle çalışma hayatında aktif rol almaları söz konusu olmuş, cinsiyetçi bakış açısının hâkim olduğu alanlarda sınırlandırılan rolleri neredeyse her platformda sorgulanır hale gelmiştir (Ağaoğlu Ercan ve Çakar Bikiç, 2019, s. 166). Bu bağlamda medyada da kadınlara dair çarpıtılmış ideolojik içeriklere sıkça rastlanmakta ve bu mecra da bir sorun alanı olarak değerlendirilmektedir. Bilindiği üzere televizyon dizileri genellikle içerisinde bulunduğu kültürü yansıtmaktadır.

<sup>1</sup> Arş. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi, aslikoseoglu1990@gmail.com

<sup>2</sup> 100/2000 Doktora Programı Bursiyeri, tuba. arslan3@ogr.atauni.edu.tr

Bu çalışmanın amacı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin televizyon dizilerinde işlendiğini ortaya koymak ve bu bağlamda kadınlara atfedilen rolleri açığa çıkarmaktır. Kadınlara ilişkin yaygın inanç ve tutumların kadın karakterler üzerinden işlenme biçiminin saptanması onlara ilişkin toplumsal bakışı ortaya koyacağından, konunun bu yönü çalışmayı önemli kılmıştır. Araştırmanın evrenini Türk televizyonlarında 2022 yılında gösterime başlayıp 2023 yılında da gösterime devam eden yerli diziler oluşturmuştur. Fakat çalışma kapsamında tüm dizilerin araştırmaya dahil edilmesi mümkün olmadığından 20 Ocak 2023 güncel reyting sonuçlarına göre, AB Reyting sonuçlarında ilk üç sırada yer alan Kızılıcak Şerbeti (haberturk.com) adlı dizi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu dizinin örneklem olarak belirlenmesinin nedeni dizide toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin belirgin bir biçimde işlenmesidir. Çalışmaya dizinin yayınlanmaya başladığı 28 Ekim 2022 tarihinden 20 Ocak 2023 tarihine kadar yayınlanan on üç bölümü dahil edilmiştir. Dizideki kadın karakterler toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal roller bağlamında irdelenmiştir. Çalışmada kadın karakterler eleştirel söylem analiziyle ele alınmıştır.

## **ATAERKİL SİSTEMDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT(SİZ)LİĞİ**

Ataerkillik kadının ilerlemesi ve gelişmesi önündeki en büyük engeldir ve bu sistem, kadının erkeğin karşısında ikincil planda olması ve kontrol edilmesine dayanan savları barındırmaktadır (Sultana & Altay, 2019, s. 417). Geleneksel yapı içerisinde sürdürülen ataerkillik, varlığını kabul ettirmek adına temellerini kutsal kökenlerle bağdaştırdığından; gücünü, otoritesini ve sürekliliğini bu kaynaktan almaktadır. Gelenek kavramı bir topluluğun kendinden önceki kuşaklardan çeşitli aktarım yollarıyla devraldığı ve sonraki kuşaklara aktaracağı bir uygulama biçimi olarak ifade edilebilmektedir. Toplumların sürekliliği ve meşruiyet kaynağı olarak konumlandırılan geleneksellik; örf, adet, töre gibi davranış kalıplarına da gönderme yapmaktadır. Ayrıca insanlar gelenekler sayesinde sorgusuz ve sualsiz bir biçimde değerler haritasına sahip olmaktadır. Bu haritalar onlara gelecek kaygısı taşımadan güvenlik içerisinde yaşayacakları bir ortam vaat ederken; nerede, nasıl davranacaklarına ilişkin davranış kalıpları da sunmaktadır. Geleneksel toplumlar değişimi reddeden ve geleneğin aktardığı değerlerle yaşamlarını idame ettirmeyi arzularken modern toplumlar ise rasyonellik, bireycilik, değişim ve ilerlemecilik ilkelerini özümsemişlerdir (Yılmaz, 2005, s. 40-42).

Toplumsal yaşamda kadın ve erkeğe yüklenen rolleri ve kimlikleri anlamlandırabilmek ve ortaya koymak adına toplumsal cinsiyet kavramı ataerkillikle ilişkisi bakımından dikkat çekmektedir. Kavramı ilk kez Ann Oakley kullanmış; ona

göre, cinsiyet kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları tanımlarken toplumsal cinsiyet ise biyolojik ayırım temelinde eşitsiz bölünmeyi açıklamaktadır (Marshall, 1998, s. 98). Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından oluşturulan cinsiyet eşitsizliklerini merkeze almaktadır. Cinsiyet kavramı bir bireyin kadın veya erkek olmasının biyolojik, fizyolojik ve psikolojik boyutlarına gönderme yaparken toplumsal cinsiyet ise kadınlık ve erkeklik arasındaki toplumsal değerlere göre üretilen farkları ortaya koymaktadır. (Demirbilek, 2007, s. 13). Kavram, bir toplumda kadın ve erkek için uygun görülen rol, davranış, hareket, tavır ve tutumlara gönderme yapmaktadır.

Cinsiyetçilik, cinslere özgü önceden belirlenmiş rollerin dağılımlarını yapmak ve toplumsallaşma sürecinde bireye belirli davranış kalıplarının ve değerlerin aşılınması olarak ifade edilmektedir. Kısacası biyolojik cinsiyetin toplumsal rollerle ilişkilendirilmesi neticesinde, cinslerden birine öncelik tanımaktır (Brown'dan akt Kutlu, 2010, s. 43). Bu öncelik erkek lehine işlemektedir. Cinsiyet farkına ilişkin zihinsel sınırlar çerçevesinde erkekler; fiziksel yönden güçlü ve dayanıklı olmaları, sorunları zaman zaman fiziksel şiddetle çözmeleri, hakkını arama noktasında saldırgan olmaları ve çatışmaya girmeleri, karar alırken ve uygularken gözü kara, cesur olmaları, duygularından ziyade mantıklarıyla hareket etmeleri, bağımsız olmaları, sorumluluk almaları, rekabetten korkmadan güçlü ve sarsılmayan yönleriyle ön plana çıkarılmaktadır. Kadınlığa ilişkin zihinsel şemalarda ise kadınların duygusal yönleri, duygularını ortaya koymaktan çekinmemeleri, sevecen, şefkatli, uyumlu olmaları, itaatkâr davranmaları, başkaları için fedakârlık yapmaları fiziksel görünümüne önem vermeleri belirginleştirilerek, bu doğrultuda davranmalarının önkoşulları hazırlanmaktadır. Erkekler lehine işleyen sistemlerde erkeklere güç ve başarı, kadınlara ise uyumluluk ve edilgenlik uygun düşmektedir (Köse, 2019, s. 200-201).

Cinsiyete dayalı iş bölümü ve kadınla erkek arasındaki ilişkileri açıklamak amacıyla kullanılan toplumsal cinsiyet kavramı hem kadının hem de erkeğin toplumdaki yerini ifade etmekte; biyolojik sınıflandırmayla belirginleştirilemeyen ataerkil yapı, sosyal sınıf, iş bölümü, siyaset ya da toplumdaki üretim biçimleriyle doğrudan ilişkilendirilmektedir (Savcı, 1999, s. 129-130). Birey toplumsal cinsiyet rollerine direndiğinde ya da bu rollerin dışında davrandığında ötekileştirilme veya dışlanma gibi tehditlere maruz kalabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramı, karmaşık toplumsal ilişkiler ağı içerisinde üretilen nitelikleri, kadın ve erkeğe yüklenen anlamları ve onlardan beklenen davranışları ifade etmektedir (Baştürk Akça & Ergül, 2019, s. 17). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise; kadınların ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlardaki insani hak

ve özgürlüklerini engelleyerek bunların kullanılmasını kısıtlayan ya da ortadan kaldıran cinsiyete dayalı ayrımdır (Demirgöz Bal, 2014, s. 16). Toplumsallaşma süreciyle birlikte öğrenilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği doğuştan edinilmemekle birlikte bireyin içerisinde yaşadığı kültürel kodlardan beslenmekte ve toplum tarafından bireye dayatılmaktadır.

Toplumsal olarak eşitlik, bir bireyin tüm yeteneklerini ortaya koyabileceği ve kendi gerçekleştirebileceği ortamda ona engel olabilecek her türlü toplumsal ve siyasal engelin ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir. Eşitsizliğin önlenememesi adil olmayan bir farklılığa gönderme yapmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise farklı boyutlardaki iktidar ilişkilerinin odağında içerisinde yaşanılan toplumun kadın ve erkeği nasıl algıladığıyla ilişkilidir (Demirgöz Bal, 2014, s. 16). Bu eşitsizliğin özellikle kadınları olumsuz olarak etkilediği kabul gören bir gerçektir (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, 2008, s. 7).

Ücretli ve ücretsiz çalışma, gelir, mülk, eğitim, aile içinde ya da toplumsal yaşamda karar alma, normlar ve alışkanlıklar toplumda bilinen en yaygın eşitsizliklerdir (Ecevit, 2021, s. 25). Toplumsal cinsiyet eşitliğiyle toplumun her katmanında karşılaşılan toplumsal cinsiyet kurgularından kaynaklanan hiyerarşik ilişkilerin sonlandırılması amaçlanmakta, güç farklılıklarına yol açan bu ilişkilerin dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Yani toplumsal cinsiyet eşitliği kadınların erkeklerle aynı olma değil, aynı gibi değerlendirilmesi talebidir (Arat, 2020, s. 1).

## **TOPLUMSAL CİNSİYETTE ÖN KABULLER: KADINLIK VE ERKEKLİK**

Toplumun bireylerden beklentilerini içeren rol kavramı; “belli bir toplumsal duruma ilişkin olarak beklenen davranışlar veya belli bir toplumsal durumdaki kişiden beklenen işlemlerle onun gerçek edimlerinin toplamı veya belli bir toplumsal duruma ilişkin gerçek davranış kalıpları ya da beklenen davranış kalıpları” (Tan, 1979, s. 158) olarak ifade edilebilir. Bahsi geçen beklentiler gündelik yaşamda bireyin hayatında sınırlamalara da yol açmaktadır. Rollerin birbiriyle bağlantılı ve uyumlu olduğuna dikkat çeken Ceylan’a göre ise roller, toplumsal kurallara göre yerine getirilmektedir. Kısacası roller, toplumsal normlara ve yaptırımlara uygun davranışlardır (Ceylan, 2011, s. 100).

Toplumsal cinsiyet rolleri esasında, kadın ve erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal olarak nasıl alımlandığına bağlı olarak belirginleşmekte ve toplumun kültürel platformda inşa ederek bireylere yüklediği beklentileri açıklamaktadır (Uluocak ve Aslan, 2011, s. 25). Rol-toplumsal cinsiyet uyarlamalarının temelinde bireyin “er” ya da “dişi” oluşu yer almaktadır. “Erkek rolü”, “kadın rolü”, ya da

“eril rol”, “dişil rol”. Bu iki özelliğe bağılı olarak kurgulanan roller; bireylerin yaşam biçimlerini, topluma katılma süreçlerini, toplumdaki iş bölümünde onlara düşen görevleri ve sorumlulukları derinden etkileyerek belirleyici olmaktadır (Evrim’den akt Vatandaş, 2007, s. 34). Özellikle ataerkil toplumlarda erkek kadının denetleyicisi olarak konumlandırılmakta, kadınlar sosyal hayatta zaman zaman baskı altında tutulmaktadır.

Kadınların toplumsal rollerini, geçmişte olduğu gibi bugün de doğurganlıklarıyla bağdaştırma eğilimi devam etmekte, bunalım dönemlerinde işten ilk çıkarılan kişiler olarak onları “yedek emek gücü”ne indirgemeye yönelik tavırlar sürdürülmektedir (Michel, 1993, s. 98). Kadınlar çoğunlukla “ev” denilen özel alanla özdeşleştirilmekte, bazen de özel alanla sınırlandırılmak adına zorlanmakta bunun sonucunda da erkeklikle ilişkilendirilen kamusal alanda ikinci planda kalmaktadırlar (Çakar Mengü, 2004, s. 63).

Kadınların ev içerisinde yaptıkları işler çoğunlukla görmezden gelinmekte ve maddi bir karşılık bulamamaktadır. Ev, kadınların sosyal güvencesi değildir; çalışma hayatında olmayan kadın eşine bağımlı hale gelerek ikinci plana atılabilmektedir. Ayrıca bir kadının namusu toplumun ve ailenin namusu olarak görülmektedir. Bu bakış açısı onların eğitim almasını, çalışmaya katılmasını ve farklı faaliyetlerde boy göstermelerini engellemektedir. Töre ve namus gibi nedenlerle çok küçük yaşta evlendirilen kız çocukları, bağımsız bir yurttaş olarak yaşamda yer edinmemektedir. (Alisbah Tuskan, 2012, s. 446)

Toplum farklı olanı cezalandırmaktadır. Toplumda marjinal bireyler olarak algılanmamak için kadın ve erkekte beklenen davranış kalıpları şöyledir; “Kadın için olması gereken; edilgen, yumuşak, uyum gösteren, güçsüz, kabullenici, kararsız, başarı peşinde koşmayan, bağımlı, çaresiz. Kadın için olmaması gereken: Etkin, sert, hükmeden, güçlü, yargılayıcı, kararlı, başarılı, bağımsız, hırslı, çözüm üreten. Erkek için olması gereken: Etkin, sert, hükmeden, güçlü, yargılayıcı, kararlı, başarılı, bağımsız, hırslı, çözüm üreten. Erkek için olmaması gereken: edilgen, yumuşak, uyum gösteren, güçsüz, kabullenici, kararsız, başarı peşinde koşmayan, bağımlı, çaresiz” (Navaro’dan akt Kutlu, 2010, s. 44).

Görüldüğü üzere kadın ve erkeğe ilişkin davranışlar keskin bir biçimde ayrılmış, kadının tanımlanması erkek üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ataerkil toplumlarda erkek; sert, girişken, güçlü ve üstün olarak görülürken; kadın boyun eğen, bağımlı, yumuşak başlı, uyum göstermekle yükümlü, güçsüz gibi niteliklerle bağdaştırılmakta; bahsi geçen davranış kalıplarının dışına çıkanlar toplum tarafından dışlanma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır.

## **TELEVİZYON DİZİLERİNDE KADINLAR**

Televizyondaki içerikler toplumda var olan değerlerden yola çıkılarak kurgulanmakta; bu bağlamda televizyon toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenildiği ve yeniden üretildiği temel araçlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Bu mecrada kadına ve erkeğe yönelik olarak yeniden dolaşıma sokulan ön kabuller, toplumun kültürel yaşamını ve aile hayatını şekillendirmektedir. Türkiye'nin elli yılı aşan yerli dizi serüvenine bakıldığında ise dizilerin nitelik olarak gelişme gösteremediği, birbirinin taklidi haline geldiği görülmektedir (Özsoy, 2019, s. 227). Bu mecrada kadınlar çoğunlukla annelik ve eşlik rolleriyle dikkat çekmekte; fedakârlık, zayıflık, kırılğanlık, narinlik gibi davranışları sergilemektedir.

Televizyon dizilerinde kadın; kırılğan, pasif, kolay elde edilebilir ve anlayışlı yönleriyle ön plana çıkarılmaktadır. Yuva kurma, evlenme, çocuk sahibi olma gibi talepler kadın üzerinden sunularak izleyicilere, kadınların öncelikli işinin ev içi sorumluluklar olduğu hatırlatılmaktadır. Dizilerde kadınlar evlenmek için her türlü stratejiyi hayata geçirmekte; evlilik, eğitim ve meslek hayatının önüne geçmektedir. Eşi ya da sevgilisi istemediği için ekonomik olarak erkeğe bağımlı kadınların hikâyeleri ise çok sık işlenmektedir (Aktaş, 2020, s. 10). Dizilerde kadınlara çoğunlukla cinsel obje, çocuk bakımı ve evin bakımından sorumlu kişi, annelik gibi roller düşmektedir. Toplumun kadınlardan beklediği davranış modelleri çerçevesinde kadınlar; yemek yapan, çocuklara bakan, temizlik ve ev işleriyle ilgilenen, evin ihtiyaçları için alışveriş yapanlar olarak konumlandırılmaktadır. Erkekler ise evin geçimini sağlamak için çalışan, iktidarı elinde bulunduran, eşini ve çocuklarını koruyup kollayan etkin bireylerdir (Çalışır & Okur Çakıcı, 2015, s. 272). Televizyon dizilerindeki karakterlerin sunumunda küçük değişimler yaşansa da anlatının bütününde karakterler bütüncül bir değişim gösterememekte ve geleneksel konumuna bağlı kalmaktadır. Bu durum toplumda hâkim olan egemen cinsiyetçi temsillerin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Karakterler rollerini ve rollerinin gerektirdiği davranışları sorgulasalar da sonunda geleneksel rollerine rıza göstermektedir. Çünkü dizilerde yenilikçi ve yıkıcı davranışlar cezalandırılmaktadır (Özsoy, 2019, s. 222-223).

Dizilerdeki kadınlar ataerkil bakış açısıyla benzer yönleriyle temsil edilmekte, alışlagelmiş geleneksel söylemler sürdürülmektedir. Ailenin toplumun temel taşı olduğu ön plana çıkarılarak kadının yerinin de "evi" olduğu sıkça hatırlatılmaktadır. Kadınlar aileyi bir arada tutan ve ailenin mutluluğu için fedakârlıklar yapanlar olarak işaretlenmekte, eşine aşk ve sadakatle bağlı bireyler olarak sunulmaktadır. Geleneksel rollerle modern kalıpları birleştiren dizilerde ise anneler çalışma hayatında var olmakta; bu dizilerde de yine evlilik ve annelik kutsanmak-

tadır. Dul anneler, tek ebeveynli aileler, evlilik dışı ilişkiler ve kadın cinselliği kabul gören değerlere adeta bir sızma niteliği taşımaktadır. Bu kadınlar çoğunlukla kötü karakterler olarak izleyici karşına çıkmakta, iyi bir karaktere bürünmeleri ise genellikle yaptıkları hatayı anladıkları an mümkün olabilmektedir (Gül Ünlü ve Aslan, 2016, s. 195-196). Ayrıca modern kadınlar “cazibeli”, “alımlı” bir profille yani dişilikleriyle ön plana çıkarılırken geleneksel kadınlar çoğunlukla “cinsellikten” arındırılmış bir biçimde sunulmaktadır. Kutlu (2010, s. 76) ’ya göre, dizilerde herhangi bir erkeğin otoritesinde olmayan kadınların serbest, rahat ve özgür olarak nitelendirilerek cinsellikleri gözler önüne serilmektedir. Ayrıca bu kadınlar “modern” olarak sunulmakta, ev işleri yapmamakta ve onlara yardım eden biri mutlaka olmaktadır (İmancer’den akt Kutlu, 2010, s. 77).

Güçlü kadınlar genellikle boşanmış ya da inişli çıkışlı ilişkiler yaşayanlar olarak gösterilmekte, itaatkâr kadınlar ise aile birliğini sağlayanlar olarak ekrana taşınmaktadır. Ayrıca geleneksel rollerde temsil edilen itaatkâr kadınların önemli bir görevi de aileye erkek çocuk doğurmaktır.

## **YÖNTEM**

Bu çalışmada Show TV ekranlarında yayınlanan Kızılıcak Şerbeti adlı dizi, niteliksel çözümlemeye olanak sunan Norman Fairclough’un eleştirel söylem analiziyle incelenmiştir. “Söylem analizi en basit anlatımı ile dilin incelenmesidir. Ancak bu inceleme ifade edilen dilsel öğelerin basit bir incelenmesi olmayıp ifadelerin/söze dökülenlerin sözdizimsel ve semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve bu ötede yatan anlam ve içeriği incelemeyi gerektirmektedir” (Çelik ve Ekşi, 2013, s. 105). Fairclough’a göre, dil ideolojinin maddi biçimidir ve ideolojiler tarafından kuşatılmış güç ve iktidar ilişkilerinin sürdürülmesine katkı sunmaktadır (Fairclough, 2003, s. 158-170). Eleştirel söylem çözümlemesi, medyanın şeffaf gibi görünmesine rağmen içeriğindeki söylemlerde ideolojik bir dil kullandığını ve böylece kabul gören iktidar ilişkilerinin sürdürülmesine aracılık ettiğini savunmaktadır (Fairclough, 1995, s. 27-43). Sosyal sorunlara seslenen eleştirel söylem çözümlemesinde söylem, toplumu ve kültürü oluşturmaktadır. Söylem çözümlemesi de yorumlara dayanarak metinleri ve metinlerin altında yatan örtük anlamları açıklamaktadır (van Dijk’tan akt Özer, 2015, s. 202-203). Eleştirel söylem çözümlemesinde metinlere ilişkin yorumlar başka bir araştırmacı tarafından başka bir bağlamda ele alınacağı gibi aynı doğrultuda ele alındığında benzer ya da farklı bir biçimde yorumlanabilmektedir (Kutlu, 2010, s. 83). Dolayısıyla bu çalışmadaki toplumsal cinsiyete ilişkin yorumlar ele alınan örneklem üzerinden yapılmış, araştırmacıların toplumsal cinsiyete ilişkin değerlendirmelerini içermiştir.

## BULGULAR

Araştırmamanın bu kısmında ilk olarak “Kızılılık Şerbeti” dizisi hakkında bilgi verilmiş ardından karakter analizlerine geçilmiştir.

### Kızılılık Şerbeti Dizisinin Hikâyesi

Show TV ekranlarında yayınlanan Kızılılık Şerbeti Gold Film imzalı, ilk bölümü 28 Ekim 2022’de yayınlanan dram türünde yerli bir dizidir. Dizinin yönetmeni Hakan Kırvavaç, senaristi ise Melis Civelek’tir. Dizinin kadın oyuncularını Evrim Alasya, Sıla Türkoğlu, Sibel Taşçıoğlu, Müjde Uzman, Aliye Uzunatağan, Feyza Civelek, Ceren Yalazoğlu Karakoç, Feray Darıcı, Selin Türkmen, Özlem Çakar, Tuana Gizem Uzunlar’dır (<https://www.showtv.com.tr/dizi/tanitim/kizilcik-serbeti/2875>). Dizi, cuma akşamları prime time denilen zaman aralığında ekranlarda yer almaktadır.

İyi bir eğitim almış, idealist, realist, cesur, akıllı ve ilkeli bir kadın olan Kıvılcım, babasını genç yaşta kaybettikten sonra ailenin tüm sorumluluğunu üstüne almıştır. Kıvılcım için hayat prensiplerden ibarettir ve eşinden boşandıktan sonra kendi ayakları üstünde durarak kızlarını inandığı değerler odağında yetiştirmiştir. Kıvılcım’ın küçük kızı Çimen lise eğitimine devam ederken büyük kızı Doğa ise dış hekimliği fakültesinde öğrencidir. Kıvılcım’ın hayatta en büyük arzusu kızlarının başarılı ve mutlu kadınlar olmalarıdır. Kıvılcım’ın en büyük hayal kırıklığı ise büyük kızı Doğa’nın üniversiteye girdiği ilk yıl geleneksel bakış açısının egemen olduğu bir ailede yetişmiş olan Fatih’le evlenme kararıdır.

Fatih’in ailesiyle tanıştıktan sonra büyük bir şok yaşayan Kıvılcım, dünya görüşü farklı olan bu yeni aileye kızının uyum sağlayamayacağından emindir. Ona göre böyle bir evlilikte mutsuzluk kızı Doğa için kaçınılmaz bir sonudur. Doğa ise Fatih’i çok sevmekte, kültürel farklılıkların aralarında bir sorun çıkarmayacağına neredeyse emindir. Doğa: “Ben Fatih’le evliyim, ailesiyle değil” söylemini dizinin birçok sahnesinde tekrarlayarak Fatih’in karakter olarak ailesinden farklı olduğuna kendisini ve Kıvılcım’ı ikna etmeye çalışır. İki genç evlenir. Ardından hem Fatih ve Doğa hem de kültürel olarak farklı iki aile arasında çatışmalar kısa sürede başlar.

### Karakter Analizleri

Dizideki karakterler, birbirlerinden farklı sosyal ve kültürel sınıflardan gelmektedir. Kızılılık Şerbeti dizisinde kadın karakterlerin sayısı oldukça fazladır. Bu yüzden çalışmada dizinin öne çıkan anne kız karakterleri incelemeye dahil edilmiş ayrıca iki yardımcı karakterin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin konumları ele



alınarak altı kadın karakterle sınırlandırma yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen anne-kız kadın karakterler; Kıvılcım, Pembe, Doğa, Nursema; yardımcı kadın karakterler ise Alev ve Nihal'dir.

### **Kıvılcım Karakterinin Söylem Analizi**

Kıvılcım; kızıl, uzun dalgalı saçlı, bakımlı, güzel, zeki, eğitilmiş ve son derece modern görünümlü bir kadındır. Giyimine son derece dikkat eden bu bakımlı kadın özel bir kolejde okul müdürüdür. Eski eşi Kayhan, Kıvılcım'ın otoritesinin bozularak oluşturmaktan sıkıldığı için ondan boşanmak istemiş, gururlu ve ilkeli Kıvılcım da bunu kabul etmiştir. Kıvılcım boşandıktan sonra kızları ve annesiyle kendisine yeni bir hayat kurmuş, kimseye minnet etmemiş, bağımsız ve güçlü bir kadın olarak yaşamına devam etmeyi seçmiştir. Kıvılcım'ın çocuklu ve sorumluluk sahibi bir kadın olmasına rağmen kendine ait bir hayatı olduğu dizide ön plana çıkarılmış; inatçı, dik kafalı, gururlu ve doğru bildiğini yapmaktan çekinmeyen bir karakter olarak temsil edildiği görülmüştür. Kendine özgü kuralları olan Kıvılcım "dominant" karakteriyle dikkat çekmiş, hükmedici tavırları dizinin ilk bölümünden itibaren işlenmiştir.

Kıvılcım karakteri sert, yer yer sivri, sözünü esirgemeyen biriyken; iç dünyasında ise bir o kadar da yumuşak kalpli, kırılabilir ve narindir. Başkalarının sorunlarını kendine dert edinen bu kadın sorunlardan kaçmak yerine üstüne gidilmesi yönündeki görüşleriyle ön plana çıkarılmıştır. Kıvılcım dizinin beşinci bölümünde kocasından şiddet gören bir kadına yardım ederek kadının hayatını kurtarmış; Pembe ise onun bu tavrını yadırgamıştır. Kıvılcım'ın Pembe ile aralarındaki diyalog şöyledir;

*Pembe: Siz keşke karışmasaydınız. Karı koca arasına girilmez.*

*Kıvılcım: Karı koca arası mı? Pembe Hanım mevzu dayak olduğu zaman herkesin arasına girilir. Kadının kocasından şiddet görmesi, kocasından dayak yemesi normal mi sizce? Kadınlar böyle durumlarda sustuğu için, korkudan hiçbir şey söyleyemediği için öldürülüyorlar. Bu konuda sessiz kalmak cinayete iştirak etmekten farksız. Yapmayın rica ederim.*

*Pembe: Yani bu kadının da pek kurtarılmak ister gibi bir hali yoktu. Baksanıza bizi yanından göndermek için elinden geleni yaptı. Belli ki kocası onu gelip buradan alsın diye bekliyor. Allah muhafaza. Ya kocası gelip size bir şey yapsa?*

*Kıvılcım: Ne yapalım Pembe Hanım sinelim mi?*

*Pembe: Ben bu kadını tanıdım Kıvılcım Hanım, bildim ben bu kadını eski bir şarkıcı bu, ünlü yani.*

Kıvılcım: *Öyle mi? O yüzden çekindi belki.*

Pembe: *Valla artık niye çekindi bilmiyorum ama pek de halinden şikayetçi değil gibiydi. Kişi kendini kurtarmak istemedikten sonra yedi düvel birleşse ne olur? İnsan önce kendi hakikatini kabullenecek.*

Kıvılcım: *Ben inanamıyorum böyle insanlara.*

Pembe: *Ne yapısın? Ya gidecek yeri yoksa, sokakta kalacaksa, çocuklarını göremeyecekse ne yapısın?*

Kıvılcım: *Hak var hukuk var Pembe Hanım. Yani evet biliyorum, kolay değil ama her zaman bir çıkış yolu bulunur.*

Pembe: *Bulmak isteyene vardır elbet... Neyse yine de sizin çok müdahil olmanız iyi oldu...*

Diyalogdan da anlaşıldığı üzere, Kıvılcım çevresinde olup bitenlere “susan” değil “tepki gösteren” bir kadındır. Haklarının farkında olan bu kadın, klasik kadın rollerinin dışına çıkmış fakat onun bu “konuşan” yanı çevresi tarafından eleştirilmiştir.

Halk arasında klasik bir söylem olan “*Karı koca arasına girilmez*” ifadesi dizide edilgen bir karakter olan Pembe tarafından kullanılmış, çiftlerin arasına girilmemesi gerektiğine ilişkin düşünce dizinin bu sahnesiyle yeniden dolaşıma sokulmuştur. Araya girenlerin ise başına kötü şeyler geleceği ifade edilmiştir. Zira dizinin ilerleyen bölümlerinde Kıvılcım’ın yardım ettiği kadının kocası, onu bularak Kıvılcım’a şiddet uygulamıştır (onuncu bölüm). Bu sahneyle de aslında “*Karı koca arasına girmenin*” bedeli olabileceği düşüncesi Pembe’nin de söylediği gibi yeniden aşılanmış, çiftlerin tartışmalarına müdahil olunmaması gerektiği mesajı verilmiştir. Ayrıca kocasının şiddetine maruz kalan kadının “şarkıcı” olmasının vurgulanmasıyla da şiddet görmesinin normalleştirilmeye çalışıldığı saptanmış, toplumda kadın için sıra dışı olarak kabul edilen mesleklere biçilen olumsuz sonuçlar işletilmiştir.

Kadının yaşadıklarına karşı direnmesi konusunda dik bir duruş sergilemesi ve kötü muameleyi asla kabullenmemesini savunan Kıvılcım; hak ve hukuk kavramlarını kullanarak her zaman bir çözüm üretilebileceğini savunmuştur. Kıvılcım’ın bu feminist tavırları Pembe’ye son derece yabancı gelmiştir. Çünkü Pembe bir kadının aile birliği için her şeye katlanması gerektiği savunan biridir. Pembe’nin bu kabullenici tavrıyla kadınların insani koşullarda yaşayabilmek ve çocuklarıyla olabilmek adına çektiği cefalar normalleştirilmiştir.

Dizinin sekizinci bölümünde Kıvılcım damadı Fatih’in kızı Doğa’yı çekiştirerek okuldan zorla çıkardığını görmüş ve ardından Fatih’e sesini yükselterek: “*Eğer kızımın okuluna bu şekilde mâni olursan ve bu şekilde kızıma davranmaya devam edersen her zaman beni aranızda göreceksin, bunu da o kafana sok*” diye bağırmıştır.

Kızının ezilmesinden ve kötü muameleye maruz kalmasından korkan Kıvılcım, onun eğitime devam etmesi noktasında kimsenin söz sahibi olmadığını vurgulamıştır. Her zaman kızının arkasında olduğunu hissettiren bu karakterle; sessiz, sorgulamayan, güçsüz kadın algısı alt üst olmuştur. Çünkü Kıvılcım karakteri haksızlıklara karşı çıkan, zorluklarla mücadele eden güçlü bir kadındır.

Kıvılcım'ın annesi Solmaz, Kıvılcım'ın boşanmış olmasında kızını hatalı göreyerek çok kuralcı ve zor biri olduğunu şöyle ifade etmiştir: “*Babanı da böyle kaçırdı zaten. Yalan mı? Adam bunun disiplininden, askeri düzeninden dayanamadı kaçtı. Ayol sen kadınsın, biraz işveli cilveli olsana*”. Aslında bu cümleyle “güler yüzlü olma”, “uyumlu olma” ve “cilve yapma” gibi davranışlar kadının temel görevi olarak vurgulanmış ve normal kadın davranışlarının bu tür davranışlar olduğu seyirciye aktarılmıştır. Kalıplaşmış cinsiyet rolleri düşünüldüğünde kadından beklenenin “güler yüzlü”, “neşeli” ve “sevecen” olmasıdır. Bunun aksi davranışlar terkedilmeye ve yalnız kalmayla cezalandırılmaktadır. Kıvılcım da bu yüzden boşanmış ve yalnız bir kadındır.

Kıvılcım hayatında bir erkeğin varlığına ihtiyaç duymayan, kendisini bir erkek üzerinden tanımlamayan biridir. Kıvılcım'ın çocukları ile iletişimi oldukça güçlüdür. Modern kadın imajına uygun bir biçimde kurgulanan bu karakter, evinde yemek ve ev temizlik yapmaz. Çünkü onun bu işler için bir yardımcısı vardır ve bu yönüyle geleneksel ev hanımlığı imajından uzaktır. Bu karakter; sağlıklı beslenmekte, akşamları şarap içmekte, muhafazakâr yaşam tarzını sık sık eleştirmekte ve yaşlılarının elinin öpülmesine dair kültürel kodları reddetmektedir. Ayrıca dizide iş hayatı olan bu kadın her ne kadar yardım alsada da ev içi sorumluluklarını layıkıyla yerine getirmekte, iyi bir anne olabilmek adına çabalamaktadır. Her ne kadar alışlagelmiş karakterlere baş kaldırış gibi görünse de Kıvılcım da aslında ataerkil ideolojinin tortularını yansıtmaktadır.

Dizide Kıvılcım ve Ömer arasında cinsellik yaşanır (onuncu bölüm). Boşanmış bir kadın olan Kıvılcım'ın Ömer'le cinsellik yaşaması normalleştirilirken, dizideki geleneksel kadın karakterler cinsellik üzerinden temsil edilmez. Cinsellik eyleminin sergilenmesi, Kıvılcım'ın modern ve yalnız bir kadın olmasıyla ilişkilidir. Cinsellik eylemi yaşanmadan önce de Ömer'in Kıvılcım'a “*Belki de bu evin kadını sen olursun*” söylemiyle, kadın cinsel birlikteliğinin ulaşacağı nihai hedefin “evlilik” olacağı mesajı verilir. Ömer'in evli olmasının ortaya çıkmasıyla Kıvılcım adeta yıkılır ve yaşanan cinsellik o andan itibaren “pişmanlığa” dönüşür. Aslında burada verilen mesaj da evlilik çatısı olmaksızın yaşanan cinselliğin sonunun “hayal kırıklığı” olduğu fikridir.

Kıvılcım figürü bilinen kadın rollerinin dışındadır ve bu yönüyle adeta toplumsal dinamiklerde ve dizi anlatısında kırılma noktasının temsilidir. Tüm bu farklılıklarına rağmen “iyi anne” olma rolü ve “aşkı arayan kadın” olma özelliği o kırılma noktasında bir sekte olarak değerlendirilmiş ve aslında bu denli güçlü kadının da yine ataerkil ideolojiye teslim olduğunu göstermiştir.

### **Pembe Karakterinin Söylem Analizi**

Evin annesi ve Doğa karakterinin kayınvalidesi olan Pembe, orta boylu, kilolu, başörtülü, dindar ve muhafazakâr yönleriyle oldukça geleneksel bir kadındır. Geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olan bu kadın, Kıvılcım karakterinin tam zıttıdır. İlimli, yumuşak, sakin karakterli Pembe eşinin otoritesi kabul etmiştir. Başkalarının ne düşündüğünü çok fazla umursayan Pembe, sık sık: “*El alem ne der?*” söylemini kullanmakta, toplumsal rollere ve kabullere aykırı davranış ve tutumları eleştirerek yok saymaktadır. Eşi Abdullah’ın evde ortaya çıkan sorunları duymaması için onları sürekli örtbas etmekte, çocuklar ve baba arasında denge kurarak geleneksel aile modeline uygun biçimde, baba figürünün otoritesinin pekiştirilmesini sağlamaktadır. Evin ve ailenin idaresi tamamen Pembe’dedir. Pembe’nin en önemli görevi ailenin birlik ve bütünlüğünü sağlamaktır.

Yeme içmesine pek dikkat etmeyen Pembe, genellikle makyajsızdır ve son derece kontrolcü bir annedir. Pembe’nin lüks evinde yardımcıları vardır fakat kadın zamanının büyük bir kısmını mutfakta geçirmektedir. Pembe çocukları ve kocası için yemekleri bizzat kendisi pişirmekte, evin kadınının elinin değmediği yemeğin lezzeti olmayacağını sık sık vurgulamaktadır. Böylelikle yemek yapma görevinin “evin kadınına” ait olduğu seyirciye hatırlatılmaktadır. Bu yönüyle başarılı ev hanımı kodları ile donatılan Pembe karakteri, toplumsal cinsiyet kalıpları ile örtüşmektedir.

Dizide “fedakâr anne”, “namuslu eş” veya “evinin kadını çocuklarının anası” mesajları Pembe üzerinden verilerek kadının geleneksel rolleri dolaşıma sokulmaktadır. Nihayetinde ataerkil toplumun kadına biçtiği rollerin en başında, anne olmak ve bir erkeğin eşi olmak gelmektedir. Pembe karakteri de bahsi geçen her iki rolün adeta birleşimidir. Ayrıca evliliğindeki mutsuzluğa rağmen çocukları için her şeye katlanan bu kadın, toplumun tanıyıp bildiği “cefakâr” annedir. Pembe ile Kıvılcım’la arasında dizinin on üçüncü bölümünde geçen diyalog şöyledir;

*Kıvılcım: Kızımın eve dönmesine daha da mutlu oldum. O evde aile olmak ve düzen bozmamak adına mutsuz bir yaşam sürmedi en azından.*

*Pembe: Tabii, bizde de çocukların mutluluğu esastır. Ben de çok çektim ama çocuklarım üzülmesin diye katlandım.*

Kıvılcım: ... Sizin için annelik her ne olursa olsun düzen bozmamak ve acılara göğüs germek demek.

Pembe: E öyle tabii, çekip gitmek çok kolay çünkü.

Bu diyalog, kadınların yaşadıkları evlilikte mutsuz olmalarına rağmen annelik rollerinden dolayı her şeyi sineye çekmeleri konusundaki düşünceyi ortaya koymuştur. Pembe'nin bu sözleriyle toplumda kabul gören; "bir kadın anne olduktan sonra önceliği her zaman çocuğu olmalıdır" düşüncesi dolaşıma sokulmuş ve ataerkil ideolojiye uygun olarak aslında kadının kaderine razı olması gerektiği ön plana çıkarılmıştır. Kıvılcım ise mutsuz giden bir evliliğin çocuklar için bile olsa sürdürülmemesi gerektiğini savunarak alışlagelmiş kabulleri yıkmıştır.

Dizide kadının kadına uyguladığı şiddet, Pembe'nin kızı Nursema'nın bir erkekle görüştüğüne ilişkin haber gelmesinin ardından Nursema'yı kolundan tutarak odaya kilitlemesi üzerinden yaşanmıştır. Pembe'ye göre bir kadın ancak kocası ile dışarı çıkabilmeli, yabancı erkeklerle asla görüşmemelidir. Kızını hiçbir şekilde dinlemeyen kadın: "Sen benim yüzümü yere eğdin... Arsız... Yürü odana, senin telefonun nerede? Baban gelince ona anlatırsın!" (on birinci bölüm). "El alemin diline düştün senin haberin var mı? ... Senin elin adamlarıyla dışarda buluşman hoş değil! Adın mı çıksın" (on ikinci bölüm) sözleriyle kızının bir erkekle oturmasını "namussuzluk" olarak tanımlamakta, telefonunu alarak özgürlüğünü kısıtlamakta ve onu babasına şikâyet etmekle tehdit etmektedir. Oysa ki aynı anne, evlenmeden birliktelik yaşayarak Doğa'yı hamile bırakan oğlu Fatih'e kol kanat germiş, onun arkasında durmuştur. Pembe'nin bu tavrı toplumda kadın ve erkeklerin davranışlarının cinsiyete göre kabul gördüğünün somut göstergesidir. Ayrıca "namus" kavramının kadın üzerinden tanımlanması bu sahne üzerinden yeniden dolaşıma sokulmuştur.

Pembe aynı zamanda kızı Nursema'nın evlenmesini arzulamakta, onun başarılı olduğu hat sanatında kendisini var etmesini tehlike görmekte ve bir an önce evlenerek bu "heveslerinden" vazgeçmesini arzulamaktadır. Bu tür sahnelerle genç bir kadının ilgi duyduğu alanda başarılı olması "heves" olarak basite indirgenmiş ve kadının başarı göstermesi gerektiği en önemli alanların "annelik" ve "evlilik" olduğuna ilişkin algı pekiştirilmiştir. Pembe'nin kızının evlenmesiyle ilgili düşüncelerini Nursema (sekizinci bölüm) ve kocası Abdullah'la (onuncu bölüm) paylaştığı diyaloglar şöyledir;

Nursema: Sen bana gelince düşüncelerini rahat rahat söylüyorsun ama Fatih'e gelince Mustafa'ya gelince, iş gelinlerine gelince kimse üzülmesin kırılmasın.

Pembe: Nereden çıkıyor bunlar Nursema?

Nursema: *Kusura bakma anne ama öyle. Ben de etten kemikten bir insanım. Benim de hassasiyetlerim olabiliyor.*

Pembe: *Kızım ben de istiyorum ki sen evlen, yuvanı kur, çoluğun çocuğun olsun. Kötü mü düşünüyorum yani? (sekizinci bölüm)*

...

Pembe: *Ben asıl Nursema'ya üzülüyorum.*

Abdullah: *Kızımın nesine üzülüyorsun sen?*

Pembe: *Sence? Neye üzülüyorum acaba? Onun yaşındakilerin çoluğu çocuğu oldu. Ben de istiyorum evladımın bir yuvası olsun... (onuncu bölüm)*

Diyaloglarda, evliliğin toplumsal bir gereklilik ve olmazsa olmaz bir aşama olduğu Pembe tarafından dile getirilmiştir. Böylelikle her kadının mutlaka “anne” olması gerektiği aksi durumda kadının hayatının çekilmez ve anlamsız hale geleceğine dair ataerkil mesaj verilmiş; evlenmeyen ve çocuk sahibi olmayan kadının idealize edilmiş kadınlığın ancak kıyısında olabileceği düşüncesi dolaşıma sokulmuştur.

Dizide evlilik için yaşın önemli olduğu, kadının evlenmediği takdirde “evde kalacağı” ve bu yüzden “sahipsiz” olacağı vurgulanmıştır. Çünkü ataerkil kodlara göre “evde kalan bir kadın” güç durumda ve ortadadır. Bu düşünceyle kadının bir erkeğin denetimine tabii olması gerektiği “sahiplik” kelimesi üzerinden aktarılmış ve bu durumla kadının “bir sahibi olmasına” ilişkin ataerkil bakış açısı (evlenene kadar aile denetimi evlendikten sonra eş denetimi) yeniden işletilmiştir. Böylece evlilik için önemli olanın “bireysel olgunluktan” ziyade “yaş” olduğuna dair genel kabul, alt mesajlarla izleyiciye aktarılmıştır.

### **Doğa Karakterinin Söylem Analizi**

Kahverengi, dalgalı saçlı, zayıf, bakımlı, zeki ve kültürlü genç bir kadın olan Doğa, dış hekimliği bölümü birinci sınıf öğrencisidir. Oldukça uyumlu, sakin, duygusal olarak tanımlanabilecek bu kadın, modern bir çevrede yetişmiştir.

Zamanının büyük bir bölümünü okulda geçiren Doğa, muhafazakâr bir ailede yetişen Fatih'e gönlünü kaptırır. Fatih'le evlenmeden birliktelik yaşar ve bu birliktelikten hamile kalır. Hamile olduğunu öğrendiğinde büyük bir paniğe ve üzüntüye kapılır. Durumu Fatih'e anlattıktan sonra evlenme karar verirler. Doğa evlenme haberini kız kardeşi Çimen'e şöyle söyler:

Doğa: *Fatih benimle evlenmek istiyor.*

Çimen: *Ne? Ciddi misin? Şaka gibi Doğa, resmen evleniyorsun. Yalnız Fatih'e bak be! Adam, adam...*

Doğa: Görsen nasıl heyecanlı, korumacı.

Çimen: Sonra ne oldu anlat...

Doğa: İşte annemle konuştum.

Çimen: Hamile olduğunu söylemedin herhalde.

Doğa: Çimen biraz daha bağır ablacığım, herkes duysun.

Çimen: Aman kim duyacak. Zaten ne önemi var evleniyorsun.

Diyalogla kadının hayattaki nihai hedefinin evlilik olması gerektiği düşüncesi aktarılmıştır. Çünkü Doğa ve Çimen evlilik fikrini çabucak benimseyerek mutlu olmuştur. Burada verilen bir diğer mesaj da evlenmeyi erkeğin istemesi ve kadının da buna dahil olmasıdır. Yani bir çiftin ilişkisinin geleceğini belirleyen erkektir. Ayrıca idealist tavrı olan Doğa, evlilik fikrini duyduğunda eğitimini ve kariyerini hiç düşünmemiştir. Burada izleyiciye “bir kadın için evlilik ve annelik en kutsal rollerdir” mesajı verilmiş, böylesi bir durumda eğitimin ya da kariyerin ikinci plana atılması gerektiği idealize edilmiştir. Fatih’in Doğa ile evlenmek istemesi “adamlık” olarak ifade edilerek erkeğin bir lütfu gibi sunulmuş, böylece eril tahakküm yüceltilmiştir. Doğa’nın Fatih’i “korumacı” olarak atfetmesi de kadının doğası gereği; zayıf, güçsüz ve korunması gereken bir canlı olduğuna ilişkin toplumsal kabulü yeniden dolaşıma sokarak ataerkil ideolojiye hizmet etmiştir. Ayrıca ataerkil kodlar içerisinde çocuğun sadece evlilik sınırları içerisinde dünyaya gelmesi gerekmektedir ve erkeğe düşen görev sorumluluk olarak kadını evlenmesidir. Dolayısıyla bu sahne de ataerkil ideolojinin ürünüdür.

Doğa hamile olduğunu ve bu yüzden evlenmeye karar verdiğini annesi Kıvılcım’la paylaştığında Kıvılcım bu duruma: “Kaç yaşındasın kızım sen? Varoşta mı büyüdün? Ben bunca yıl boşu boşuna mı çabaladım senin için?” sözlerini söyleyerek tepki gösterir ve kızıyla büyük bir çatıma yaşar. Kıvılcım’ın bu sözleriyle, Doğa’nın içinde bulunduğu bu durum sert biçimde eleştirilir. “Varoş” ifadesi kent ya da şehirlere uzak olan mahalle anlamına geldiğinden burada bir alt mesaja yer verilmektedir. Mesaj; “Varoş olarak tabir edilen yerlerde büyüyen kadınlar erken yaşlarda evlilik dışı hamile kalabilir çünkü onlar cahildir ama eğitilmiş biri bunu yapamaz” şeklindedir. “Ben bunca yıl boşu boşuna mı çabaladım senin için?” cümlesi ile de ebeveynlerin çocukları için yaptıkları fedakârlıklar kutsanarak yüceltilmiştir.

Kıvılcım daha sonra sorun olarak nitelendirdiği hamileliğe çözüm üretmeye koyulur. Doğa kız kardeşine: “Ben çocuğumu aldırmmam, aldırmmam. Biz evleneceğiz zaten Fatih’le. Hem Fatih bunları duysa bir dakika bile bırakmaz beni burada” cümlelerini kurar. Doğa bu cümlelerle “bir kadının hayattaki en önemli amacının

*annelik olduğu*” algısını pekiştirir. Ayrıca Doğa'nın Fatih'in yaşananları duymasıyla, onu o evde bırakmayacağını ifade etmesi, erkeğin kadının koruyuculuğuna ilişkin kabul gören rolünü yeniden empoze etmeye hizmet etmiştir.

Doğa daha sonra Fatih'le evlenerek Fatih'in kalabalık ailesiyle birlikte yaşama-ya başlar. O güne kadar bireyselliğiyle ön planda olan bu kadın, kocasıyla kendisine ait bir alanları olmadığını: *“kendimize ait bir evimiz yok”* cümlesiyle sık sık tekrarlar. Yaşadığı evin kuralları olduğu ve bu kurallara uymak zorunda olduğu ev halkı tarafından ona sürekli hatırlatılır. Dizinin üçüncü bölümünde bekarlığa veda partisi düzenleyen Doğa partiye katılmak için Fatih'ten izin alır. Aslında burada yine kadının katılacağı etkinliklerin kocası tarafından onaylanması gerektiği *“izin”* kelimesiyle empoze edilir. Partinin ardından çift tartışmaya başlar.

Fatih: *Sen ne yaptın? Sen nasıl tanımadığın adamlarla ellerinizde kadehlerde tepinerek eğlenirsin? Kızım sen evlisin unuttun galiba.*

Doğa: *Fatih kendine gel bence.*

Fatih: *Ben kendimdeyim. Ne dedin sen bana? Kız kıza dedin ailecek dedin. Benim aileme ters gelmesine rağmen ben sen sırf üzülme, kırılma diye tamam dedim. Ama ne görüyorum? Masada üstü çıplak adamlar. Teyzen zaten sarhoş. Masalara çıkmışsınız değişik değişik haller, olmaz Doğa. Benim ailem kabul etmez, ben de kabul etmem. Sen hamilesin ne işin var içkiyle gece hayatıyla Doğa?*

Doğa: *Fatih sen tamam dedin ama.*

Fatih: *Ben tamam dedim ama nen nereden bileyim bunun böyle olacağını? An-nemin babamın yüzüne nasıl bakacağım ben Doğa?*

Diyalogda bir kadının kocası olmadan arkadaşlarıyla ya da ailesiyle dışarı çık-masının onaylanmadığı işaretlenmiştir. Çünkü ataerkil ideolojiye göre evli olmak, erkeğin koyduğu kurallara göre yaşamayı zorunlu kılmakta, kadın davranışları-nın ya da kararlarının eril olana onaylatılmasını gerektirmektedir. Erkek egemen değerler çerçevesinde de bir kadın kocasının kurallarının dışına çıktığı zaman, onun onurunu zedeleyerek küçük düşmesine neden olabilmektedir. Bu yüzden bu sahneyle verilmek istenen mesaj; ataerkil ideolojiye göre kadının her zaman dikkat etmesi ve kocasını utandıracak davranışlardan uzak durması gerektiğidir.

Doğa bir süre sonra kendi hayatıyla ilgili kararlarını veremez hale gelir. Doğa, eğitimine ara verme kararını değiştirdiğinde ve okula tekrar gitmeye başladığında kocası Fatih'le büyük bir çatışma yaşar (sekizinci bölüm). Okul çıkışında Fatih kapıda onu beklemektedir.

Fatih: *Sen nasıl bana yalan söylersin? Yürü! Doğa Yürü rezillik çıkarma. Kocana yalan söylersin ha... Sen kocana nasıl yalan söylersin? Yürü konuşacağız Doğa!*



Doğa: *Herkes bize bakıyor bırak.*

Fatih: *Yürü düş önüme. Yürü dedim Doğa.*

Doğa: *Fatih bırak, herkes bize bakıyor.*

Fatih: *Ne Fatih? Gözümün içine baka baka yalan söylüyorsun. Sen nikahlı kocana yalan söylersin ha...*

Doğa: *Herkes bize bakıyor. Kolumu acıtıyorsun.*

Fatih: *Demek yalan ha? Eve gidince soracağım ben sana yürü.*

Doğa Fatih'in hem fiziksel hem de duygusal şiddetine maruz kalır. Fatih erkek olarak soru soran ve sorgulayan taraftadır. Kadının eğitimine devam edip etmeme gibi bir karar da bile "kocasına" danışması ve onun onayını alması gerektiğine ilişkin ataerkil kod bu sahnede pekiştirilir. Doğa'nın çekiştirilirken: "herkes bize bakıyor" söylemiyle çevresinden utandığı görülür. Burada utanan karısına kötü davranan ve onu küçük düşüren Fatih değil, Doğadır. Çünkü ataerkil ideolojide eril olmanın verdiği güç ve otorite ile her şeyi kontrol etme hakkı erkeğindir.

Doğa Fatih'in sözleri ve davranışlarının birbiriyle uyumlu olmadığını dizinin birçok sahnesinde dile getirir. Özellikle Fatih'in ailesinin yanında, Doğa'nın düşünceleri ve istekleri geri planda kalır. Fatih, ailesinin mutluluğunu öncelikli olarak düşünür ve bunu bilinçli olarak yapmaz. Doğa modern bir tarzda yetiştirilmiş bir kadın olduğundan muhafazakâr bir yaşam tarzıyla sık sık çelişir. Kötü giden evliliğini ne kendisine ne de annesine kolay kolay itiraf edemez, mutlu görünmeye çalışsa da on üçüncü bölümde pes ederek kocasıyla yaşadığı evi terk eder.

### **Nursema Karakterinin Söylem Analizi**

Nursema otuz yaşında, başörtülü, dini bütün, eğitilmiş, makyaj yapmayı sevmeyen, çoğu zaman asık suratlı, iç dünyasında çatışmalar yaşayan bir karakterdir. Nursema'nın dizi boyunca toplumsal roller bağlamında kadına biçilen pasiflik, edilgenlik, içine kapanıklık gibi özellikleri içselleştirdiği görülür. Haksızlığa uğradığında sesini çıkarmaya çalışan bu kadını aile gelenekleri ya da aile otoritesi susmaya mecbur eder. Nursema üniversite eğitimini yurt dışında almış fakat çalışma hayatına hiç dahil olmamıştır. Ekonomik kaygılarının olmaması ve ailesinin onu doğrudan ataerkil kurallara göre yetiştirmesi çalışma hayatının olmamasına gerekçe olarak sunulmuştur. Nursema, annesi Pembe tarafından ideal bir eş ve anne adayısı olarak yetiştirilmiş fakat ona hiçbir zaman ne istediği sorulmamıştır. Nursema hakkında karar veren çoğu zaman babası gibi görünse de aslında annesidir ve Nursema en çok annesi ile çatışma yaşamaktadır.

Pembe, Nursema'nın kendi ayakları üstünde duran, başarılı bir kadın olmasından korkmakta ve bu yüzden onun başarılarını küçümsemekte ve kabullenmemektedir. Çünkü Nursema, domestik bir ev hanımı olmalıdır, iş yaşamında başarılı olması ya da özel zevklerinin ona ün getirmesi Nursema'ya göre değildir. Nursema evin tek kızıdır ve erkeklere sunulan özgürlükler ona çok görülür. Çünkü ataerkil düzende kadının yeri evidir. Evi dışında görünür olmayan kadın makbuldür. Dizide Nursema, bu ataerkil kodlara kimi zaman baş kaldırırsa da günnün sonunda kendisine biçilen rollere razı olur. Umut'tan hoşlanan Nursema'yı sorguya çeken annesiyle, aralarında şöyle bir diyalog geçer (on ikinci bölüm);

Pembe: *Nursema söyle bakalım kimdi o yanındaki?*

Nursema: ... *Umut... Sen anlamadan dinlemeden nasıl böyle bir şey yaparsın. Ben otuz yaşındayım.*

Pembe: *İstersen yüz yaşında ol, bizim evimizi bazı kuralları, düzeni var. Sen aynı şeyi yaparsan ben seni kolundan tutar yine odaya kapatırım. Sen el alemin diline düştün, haberin var mı? Esmâ Hanım ne dedi biliyor musun? Ben bir daha senin kızını bir daha kimseyle tanıştıramam dedi. Baban duyarsa ne olacak?*

Nursema: *Sergi için buluştuk, konuştuk.*

Pembe: *Ee bana niye söylemiyorsun?*

Nursema: *Anne ben her dakikamı sana haber mi vereceğim? Ben senin bu aşırı tepkilerini anlayamıyorum artık. Bana ne oluyor diyorsun asıl sana ne oluyor?*

Pembe: *Ben anneyim. Bazı olacakları önceden görebilirim...Sen ancak babanın ve benim onayladığım kişilerle görüşebilirsin.*

Diyalogda Nursema'nın ailesinin onayı olmaksızın bir erkekten hoşlanmasının uygun olmadığı ifade edilmiştir. Nursema'ya kızlarının sadece anne ve babasının uygun gördüğü kişilerle görüşebileceği Pembe tarafından söylenerek kadın davranışları için, eril olanın izni meşrulaştırılmıştır. "Baban duysa ne olacak?" söylemiyle de baba figürünün otoritesi sağlamlaştırılarak ataerkil ideoloji dolaşıma sokulmuştur. Ayrıca annenin kızına her konuda hesap sorduğu dizide, söz konusu oğulları olduğunda sessiz kaldığı görülmüştür. Bir başka deyişle oğlu Fatih'in evlilik dışı bir ilişki sonucu "baba" olacak olması, aileye ne bir leke getirmiş ne de namus meselesi haline getirilerek büyütülmüştür. Bu durum aslında "namus" kavramının sadece kadın üzerinden işlendiğini ortaya koymuştur.

### **Alev ve Nihal Karakterlerinin Söylem Analizi**

Alev başarılı bir organizatör olarak dizinin en sivri yardımcı kadın karakteridir. Siyah, uzun ve dalgalı saçlarıyla, modern görünümüyle ve sözünü esirgemeyen

tavırlarıyla geleneksel kadının tam zıt noktasında konumlandırılmıştır. Bekâr ve kendi ayakları üzerinde duran güçlü biridir. Alev bireyselliğine ve kendisine verdiği değerle “fedakâr” ve “cefakâr” kadın imajını yıkan, kendisini yaptığı işe aşkla adanmış, geleneksel kadınlık rollerini sorgulayan yönüyle toplumsal rollerde adeta bir kırılmaya yol açmıştır. Dizide flörtöz tavırlarıyla dikkat çeken bu kadın, geleneksel rolleri benimseyen kadınlar tarafından “tehlike” olarak işaretlenerek örtülü de olsa toplumun “ötekisi” olarak yaftalanmıştır.

Dizinin sekizinci bölümünde aile ziyaretine çiçek alarak giden Alev’e Pembe: “Size de çiçek veren çok oluyordur” der. Alev de: “Size de gelmiyordur diye ben getirmek istedim hatta” sözlerini kullanarak imada bulunur. Böylelikle farklı kültürden gelen kadınlar arasındaki rekabet ve çekişme gözler önüne serilerek “modern” ve “geleneksel” yaşama ilişkin kabul gören bakış açıları dolaşıma sokulur.

Evin büyük gelini Nihal; hafif kilolu, kıvrıcık, uzun saçlı, abartılı makyaj yaparak dolaşan, sonradan görme bir kadındır. Aileye uyum sağlamak adına modern giyim ile geleneksel giyimi harmanladığından rüküşlüğüyle dikkat çekmektedir. Kocasının aklının biraz kıt olmasından faydalanan bu kadın, oldukça meraklı ve kurnazdır. Ayrıca Nihal sürekli evde oturan, üretken olmayan, zamanını lüzumsuz dernek toplantılarında harcayan bir kadındır. Rekabeti ve kıskançlığı yaşam tarzı olarak benimsemiş bu kadın, çocuk sahibi olamamayı kompleks haline getirmiştir. Dizinin ikinci bölümünde şöyle bir diyalog gelişir;

Mustafa: *Doğa, nasıl gidiyor hamilelik? Bizim ufaklık yoruyor mu seni?*

Doğa: *Yok gayet iyiyim, bir sıkıntı yok şimdilik.*

Mustafa: *Oh çok şükür. Biz de istiyoruz bakalım.*

Nihal: *Öyle bir konuşuyorsunuz ki, istiyoruz da olmuyor sanki.*

Mustafa: *Ee olmuyor ama.*

Nihal: *Ne alakası var Mustafa’cığım.*

Bilindiği üzere toplumsal cinsiyet, kadını bir kalıba sokmaya çalışır. Bu kalıpların en başında da “annelik” gelir. Dizide Nihal ve Mustafa’nın çocuk sahibi olmaması bir kusur ve gizlemesi gereken bir sorun olarak işaretlenir. Çünkü ataerkil ideolojide “anne” olmayan bir kadın eksiktir, yarım kalmıştır. Ayrıca dizinin ilerleyen bölümlerinde Nihal, kayınpederi Abdullah’ın “erkek torun” isteyebileceğine ilişkin ortaya bir sav atar. Aile bireyleri her ne kadar önemli olanın bebeğin sağlıklı doğması olduğunu söylese de aslında bu sahneyle “erkek bebek” doğurmanın kadına saygınlık kazandırdığına ilişkin toplumsal ön kabul yeniden dolaşıma sokulur ve böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden körüklenir.

## SONUÇ

Toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğe önceden biçilmiş rollere göre hareket etmesi konusunda toplumsal baskı uygulayan kültürel kalıplardır. Bu noktada da en büyük yardımcı medyadır. Çünkü medya yapısı gereği bireyi nasıl düşüneceği, nasıl giyineceği, nerede nasıl davranacağı gibi konularda yönlendirmekte ve toplumsal hayatın düzenlenmesinde belirleyici bir noktada konumlandırılmaktadır. Özellikle yerli diziler aracılığıyla pekiştirilen toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğe ilişkin ön kabulleri dolaşıma sokmakta; kadını ailenin ayakta kalması için uğraş vermesi gereken kişi olarak işaretlemektedir.

Çalışmanın örneklemini oluşturan Kızılıcak Şerbeti adlı dizide, modern ve geleneksel kadın karakterlerine yer verilerek toplumsal cinsiyet kalıplarının yeniden üretildiği saptanmıştır. Çalışmada kadınların genellikle özel alan olarak atfedilen “ev” içerisinde gösterildiği belirlenmiş, böylelikle ataerkil ideolojiye uygun bir biçimde “kadının yerinin evi olduğu” algısı pekiştirilmiştir. Kızılıcak ve Alev karakterlerinin aktif bir çalışma hayatı olması da bu bakış açısını yıkmaya yetmemiştir. Kızılıcak güçlü bir kadın olarak dikkat çekse de “çocukları için yaptığı fedakârlıklar” sıkça dile getirilerek kadının anneliğinin her şeyden önce gelmesi gerektiği idealize edilmiştir.

Dizideki “fedakâr”, ve “cevakâr” anne karakteri Pembe üzerinden sunulmuş; bu karakter acılara göğüs geren yönü, çocukları için her şeyi yapabilecek potansiyeli ve evdekileri bir arada tutma çabalarıyla “ideal kadını” simgelemiştir. Evinde yardımcı olmasına rağmen mutfağa her gün bizzat kendisi girerek kocası ve çocukları için yemek pişiren Pembe, “evin huzurunun kaçmaması” için de çocukları ve kocası arasında sıkça kalmıştır. Ataerkil ideolojide kadının en temel görevi olarak görülen “yemek yapma” ve “aile bireylerinin bakımını ve birliğini sağlamayı üstlenme” maddeleri Pembe üzerinden işaretlenerek, ataerkil ideoloji pekiştirilmiştir.

Doğa karakteri, “bir kadının hayatta ulaşmak istediği en kutsal mertebe anneliktir” algısını destekleyen bir konumdadır. Çocuk sahibi olacağını öğrendiği andan itibaren eğitimini ikinci plana atan bu kadın, okulunu dondurmaya karar vermiş, bir süre sonra yeniden okula devam etmeyi düşünmüştür. Kocasından izin almadan bir eylemde bulunmanın kötü sonuçlarına katlanan Doğa, dizide en fazla çatışma yaşayan karakter olarak sunulmuştur. Çünkü Doğa’nın evlendikten sonra yaşamak zorunda olduğu hayat kocasının ve kocasının ailesinin kurallarına göre dizayn edilmiştir. Böylelikle kadının yeni katıldığı aileye ayak uydurması gerektiğine ilişkin ataerkil ideoloji dolaşıma sokulmuştur.

Nursema karakteri ailesinin sözünden çıkamayan, baskı ile büyütülmüş bir kız çocuğudur. Nursema'nın mutluluğu ailesinin mutluluğuna bağlıdır ve yaşam alanı özel alanla kısıtlanmıştır. Bu karakter annesiyle yaşadığı tartışmalarda haklı dahi olsa, özür dilemek zorunda olandır. “*Aile büyükleri ne olursa olsun her zaman haklıdır*” düşüncesi Nursema üzerinden sunulmuştur.

Dizide anne olmayan ya da olamayan karakterler olumsuz veya sıra dışı yönleriyle dikkat çekmiş ve anneliği tatmayan kadınlar için bu durumun gizlenmesi veya utanılması gereken bir kusur olduğu işlenmiştir. Özellikle Nihal karakteri anneliği tadamamış ve eksik kalmış bir kadın olarak konumlandırılmış; entrikacı yönüyle karakter pekiştirilmiştir. Nihal, aslında kadınların dedikodu yaparak ortalığı karıştırdığına ilişkin görüşü pekiştirecek bir kadın olarak sunulmuştur. Alev ise bekâr bir kadın olarak “*sıra dışı*” kategorisinde yer almış; davranışları, düşünceleri ve söylemleri toplumun kabul ettiği “*ideal ve itaatkâr kadın*” düşüncesini yıkıp geçmiştir. Adeta kötü kadını simgeleyen Alev, kısa süreli ilişkiler yaşayan, yuva yıkma potansiyeli olan bir kadın olarak sunulmuştur. Böylelikle yalnız ve bekâr kadınlar, ataerkil ideolojinin “*ötekileştirdikleri*” olarak sunulmuş ve “*normal olmayanlar*” kategorilerine yerleştirilmiştir.

Dizi özelinde yapılan kadın karakter analizleri neticesinde, kadınların genellikle ataerkil bakış açısına uygun bir biçimde edilgen rollerle sunulduğu saptanmış; Kıvılcım, Doğa ve Alev karakterlerinin baş kaldırıışları diğer karakterler tarafından kınanmıştır. Dizide güçlü kadınlar yalnız olmaları veya çarpık ilişkiler kurmalarıyla dikkat çekmiş; özellikle Kıvılcım üzerinden yola çıkıldığında bağımsız, güçlü ve otoriter kadının “boşanmış” ve “yalnız” olduğu görülmüştür. Bir diğer güçlü kadın Alev de “*sıra dışı*” bir karakter olarak sunulmuştur. Ayrıca Kıvılcım ve Alev dışındaki kadınlar iş yaşamında yeteri kadar görünür olamamışlardır. Kadınların evlendikten sonra ailesi ve işi-okulu arasında tercih yapmak zorunda kaldıkları durum, Doğa üzerinden onaylanmıştır. Çünkü Doğa karakteri hamile olduğunu öğrendiği an Fatih'in ailesi tarafından “*okula ara vermesi*” konusunda yönlendirilmiştir. Ayrıca toplumsal rollere aykırı davranan kadınların ayıplanması ve ötekileştirilmesi de Alev karakteri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Kızılık Şerbeti dizisi kadının geleneksel rollerini pekiştirmiş, bu gelenekselliğe aykırı olanlar “*sıra dışı*” olarak nitelenmiş ya da “*yalnızlaştırılmıştır*”. Çalışmada dizide yer alan altı kadın karakter incelenmiş; her bir kadın karakterin bulunduğu ortak nokta ise “*ataerkil bakış açısını*” yansıtma biçiminin farklılığı olarak dikkat çekmiştir. Görüldüğü üzere kadınlar kendilerinden beklenen rollerin dışına çıkmamakta, çıktıkları zaman da “*sorunlu ve sıra dışı bireyler*” olarak temsil edilmekte, davranışları ise “*anormal durumlarıyla*” gerekçelendirilmektedir.

İçinde yaşanan 21. yüzyılda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kırmak için ihtiyaç duyulan temel unsur konuya dair toplumsal bir farkındalık oluşturularak sorgulayan ve farklılıkları merkeze alan bir medya oluşumuna zemin hazırlanmasıdır. Dizilerde geleneksel rollerin yanı sıra kadın bireyselliğini ön plana çıkaran rollerin de işlenmesi ve bu bireyselliğin erkek üzerinden sunulmaması gerekmektedir. “Güçlü”, “bağımsız” ve “kararlı” kadın bireylerin dizilerde daha fazla yer almasıyla geleneksel roller esnetilecek; ancak böylelikle cinsiyetçi bakış açısı ve söylemler yavaş yavaş yok olabilecektir.

## KAYNAKLAR

- Ağaoglu Ercan, E. & Çakar Bikiç, N. (2019). Kadın rollerinin televizyon dizilerinde yer alma biçimlerine ilişkin bir karşılaştırma: paramparça ve medcezir örneği. *İnsan & İnsan*, 6 (20), 165-183.
- Aktaş, G. (2020). Toplumsal cinsiyet rollerinin televizyon dizilerine yansımaları üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Sosyolojik Bağlam*, 1 (1), 1-12.
- Alisbah Tuskan A. (2012). Toplumsal cinsiyet toplumda kadına biçilen roller ve çözümleri. (24/01/2023 tarihinde <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1179> adresinden ulaşılmıştır.
- Arat, Y. (2020). Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği nedir, ne değildir? (1.1.2023 tarihinde <https://sarkac.org/2020/02/toplumsal-cinsiyet-nedir-ne-degidir/> adresinden ulaşılmıştır).
- Baştürk Akça, E. & Ergül, S. (2019). Kitle iletişim çalışmaları alanında toplumsal cinsiyet çalışmalarının gelişimi; temel yaklaşımlar ve çalışmalar üzerinden bir çerçeve çizme çabası. Şahinde Yavuz (Ed.), *Toplumsal cinsiyet & medya temsilleri* içinde (s. 17-40). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Ceylan, T. (2011). Toplumsal sistem analizinde toplumsal statü ve rol. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1): 89-104.
- Çakar Mengü, S. (2004). *Televizyon reklamlarında kadına yönelik oluşturulan toplumsal kimlik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Çalışır, G. & Okur Çakıcı, F. (2015). Toplumsal cinsiyet bağlamında medyada kurulan benlik inşasının temsili. *Journal of Turkish Studies*, 10(10), 267-290.
- Çelik, H. & Ekşi, E. (2013). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (27), 99-117.
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik açıdan incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44 (11), 12-27.
- Demirgöz Bal, M. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış*, KASHED, 1 (1), 15-28.
- Ecevit, Y. (2021). Türkiye’de katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi: toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesi projesi Faz II: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları. (25.11.2022 tarihinde <https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/toplumsal-cinsiyet-esitliginin-temel-kavramlaripdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London: Longman Pubs.

- Fairclough, N. (2003). Dil ve ideoloji. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan (Ed.), *Söylem ve ideoloji mitoloji-din- ideoloji* içinde İstanbul: Su Yayınları.
- Gül Ünlü, D. & Aslan, P. (2016). Türk televizyon dizilerindeki kadın rollerine kadınların gözünden bakmak. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 191- 206.
- Habertürk (2023). *Reyting Sonuçları 2023*. (24.01.2023 tarihinde <https://www.haberturk.com/dun-nun-reyting-sonuclari-20-ocak-2023-aciklaniyor-ab-ve-total-reyting-siralamasi-kizilcik-serbeti-3558196-magazin/3> adresinden ulaşılmıştır).
- Kadına Yönelik aile içi şiddetle mücadele projesi (2008). (25.11.2022 tarihinde <https://www.ilkadim.bel.tr/yerel-esitlik/9.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Köse, A. (2019). Egemen toplumsal cinsiyet rollerinin söylemsel inşasında spor basını: aslanlar, kartallar ve timsahlar dünyasında peri ve melek olmak. Şahinde Yavuz (Ed.), *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri* içinde (s. 197- 225). İstanbul: Heyamola yayınları.
- Kutlu, A. (2010). *Televizyon dizilerinde toplumsal cinsiyet açısından kadınların sunumu: Kanal D'de yayınlanan yaprak dökümü dizisinde kadın karakterler*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Marshall, G. (1998). *Sosyoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Michel, A. (1993). *Feminizm*. İletişim Yayınları: Presses Universitaires De France.
- Özer, Ö. (2015). Teun Adrian van Dijk örneğinde eleştirel söylem çözümlemesi. Besim Yıldırım (Ed.), *İletişim araştırmalarında yöntemler uygulama ve örneklerle* içinde (s. 197-286). Konya: Literatürk.
- Özsoy, A. (2019). Yerli televizyon dizilerinde farklılaşan toplumsal cinsiyet temsilleri. Şahinde Yavuz (Ed.), *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri* içinde (s. 226- 246). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji. *A.Ü SBF Dergisi*, 54 (1), 124-142.
- Show TV (2023). *Kızılçık Şerbeti dizisi bölümleri*. (29.10.2022- 25-01.2023 tarihlerinde <https://www.showtv.com.tr/dizi/tanitim/kizilcik-serbeti/2875> adresinden ulaşılmıştır).
- Sultana, A. & Altay, S. (2019). Ataerkillik ve kadının ikincilliği; kuramsal bir analiz. *E-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 1 (23), 417-427.
- Tan, M. (1979). *Kadın: ekonomik yaşamı ve eğitimi*. Ankara: Türkiye İş Bankası.
- Uluocak, Ş. ve Aslan, C. (2011). *Kadın bakış açısından toplumsal cinsiyet rolleri*. İstanbul: Oktay Matbaacılık.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 1 (35), 29-56.
- Yılmaz, H. (2005). Gelenek, gelenekçilik ve gelenekselcilik. *Muhafazakâr Düşünce*, 1 (3), 39-53.

